

Livssynssamfund - definition i Dansk ret

1

Bidrag til Temamøde i Folketingets Kirkeudvalg
Professor i religionsret Lisbet Christoffersen,
Institut for Samfund & Erhverv, Roskilde Universitet

1. Der er ingen definition på livssynssamfund i dansk ret

2

- Vi ved, hvad et medlem af folkekirken er, fordi vi i 1903 skulle have menighedsråd til at sørge for varme i kirkerne: stemmeret og valgbarhed måtte afklares.
- Det affødte afklaring af, hvem der IKKE er medlem af folkekirken: medlemmer af andre trossamfund; gendøbte eller på anden vis tilsluttet sig andre trossamfund.
- Alle andre (døbte) kan, hvis de ønsker det, være medlemmer af folkekirken
- Alligevel giver folkekirkens medlemsbegreb måske bidrag til en definition: Ikke-døbte eller folk der ikke ønsker at praktisere inden for folkekirkens rammer - uden at ønske at tilslutte sig et andet TROSSamfund

Eksempel: UfR 1908 A.803: Unitar-sagen

3

Mary Bess Westenholz (Karen Blixen's moster Bess)

1900 medstifter af Det fri Kirkesamfund (Unitarerne); redaktør Protestantisk Tidende 1905-18; valgt til Hørsholm sogns hjælpekasse 1908 og straks formand 1908-14

Forstod Unitarerne som en religiøs forening på linie med Indre Mission. Ønskede stemmeret ved de første menighedsrådsvalg efter 1903-loven, søgte at betale offer & accidencer (sammen med tiende den tids kirkeskat), men fik pengene retur og blev i stedet afkrævet betaling til skolevæsenet (jf. daværende grundlovs § 82 om pligt til at betale til skolevæsenet, hvis man ikke var medlem af et anerkendt trossamfund, jf Islandske regler). Tabte sagen i Højesteret.

(Den store Danske; Dansk Kvindebiografisk Leksikon; L. Christoffersen: Kirkeret mellem stat, marked og civilsamfund, djøf forlag 1998, s. 99ff).

Trossamfund er ikke en filosofisk forening:

4

§ 1. Ved trossamfund forstås i denne lov et fællesskab, hvis medlemmer samles om en tro på magter, som står over mennesker og naturlove, efter udformede læresætninger og ritualer.

Jf. tidligere teori: et trossamfund er IKKE en religiøs bevægelse eller en religiøs eller filosofisk forening, men .. gudsyndelse... kult .. nærmere udformet lære.. ritus (Preben Espersen 1993/145; Rosen 1976/242)

Livssynssamfund er vel heller ikke (blot) en filosofisk forening?

2. Andre bidrag fra dansk lovgivning:

5

- Fondsloven § 1, stk. 2, nr 3: Fondsloven omfatter ikke folkekirken selvejende institutioner, trossamfund og godkendte uddannelsesinstitutioner, såfremt fonden ikke ud over sit hovedformål varetager andre opgaver. HM -
- Religiøse, netværksbaserede organisationer med et vist tilhørsforhold til folkekirken/et anerkendt trossamfund, hvis det primære formål er gudsyndyrkelse (+ 50 medl.), jf. KIU alm. del 18-19, bilag 27 m. bilag.
- Finansering for organisationer, hvis primære formål ikke er gudsyndyrkelse: Landsdækkende almen velgørende foreninger med medlemsdemokrati. Er livssynssamfund almenvelgørende? Landsdækkende? Kan de leve op til kriterierne?

3. Grundloven og internationale konventioner:

6

Grundlovens § 67: Gudsdyrkelse. Men det forhindrer vel ikke, at man kan gøre noget for dem, der ikke dyrker en gud?

Heiner Bielefeldt (28 dec 2016), pkt 42-44: practice rituals and ceremonies in analogy to religious communities. "By rendering the acknowledgment of a religious community dependent on faith in a transcendent power, the Danish law deviates from European and international human rights law." - ICCPR art 18 "protects theistic, non-theistic and atheistic beliefs" - "identity shaping convictions and conviction-based practices" - "The future treatment of the humanists may in this context assume the quality of a test-case"

4. Hvad er behovet?

7

”Der er behov for ceremonier i Danmark”, kronik i Politiken 17. december 2018 af Anna Balk-Møller

Dobbelt ritual-borgerskab omkring begravelsespladser, kapel og (kirke)bygninger?; fælles ceremoniholdere??? (jf. min kommentar i KD dd)

Ikke-religiøs ceremonimester ved vielse og begravelse: borgmester og bedemand

Finansielt grundlag for selv at skabe noget, der ikke er afhængigt af den religiøse ramme

Statslig finansiering; opkrævning af ‘livssynsskat’, fradragsret som de øvrige trossamfund - ?

5. Det norske forslag og dansk ret:

8

**Lovudkast i høring
28.9.2017:**

Sammenslutninger for felles
utøvelse av .. et sekulært
livssyn

Ikke sammenslutninger som har
.. bekæmpelse af religion eller
livssyn som hovedformål
Eller har et rent filosofisk formål

**Ytringsfrihed?
Forkyndelsesfrihed?**

Præsteløftet: først forkynde
Guds ord rent og purt og
forvalte sakramenterne i
overensstemmelse med loven

Dernæst: efter evne .. At
bekæmpe sådanne lærdomme,
som strider mod folkekirken
trosbekendelse

6. Det er ikke så nemt - men hvis man skulle forsøge:

9

- Vel ikke bedre vilkår end trossamfundene
- Bevare dansk retstraditions fokus på ritualer (dyrke, om ikke Gud, så dog noget ved livets overgange)
- Fastholde afgrænsning til 'egentlige filosofiske foreninger' - der skal nok noget rituelt til på en eller anden måde
- 'Sekulær' forekommer problematisk

En organisation, der - uden at leve op til kriterierne for almenvelgørende foreninger - giver mennesker en ramme om at udvikle og i fællesskab udøve ritualer ved livets overgange (barns fødsel, barnets overgang til voksen, stiftelse af familie, dødsfald)

Her må man nok have religionsforskerne ind.